

Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu

Ilmastolain uudistus

PÖYTÄKIRJA

Aika: tiistai 27.10.2020, klo 17.00-19.00

Paikka: Teams-videopuhelu

Paikalla:

Krista Mikkonen, ympäristö- ja ilmastoministeri	ympäristöministeriö (pj.)
Tuomas Aslak Juuso, puheenjohtaja	Saamelaiskäräjät
Leo Aikio, II varapuheenjohtaja	Saamelaiskäräjät
Sarita Kämäräinen, elinkeinosihtööri	Saamelaiskäräjät
Tiina Lovisa Solbär, vs. ympäristösihtööri	Saamelaiskäräjät
Kalle Varis, lakimiessihtööri	Saamelaiskäräjät
Laura Olsén-Ljetoff, puheenjohtajan avustaja	Saamelaiskäräjät
Leena Ylä-Mononen, ylijohdaja	ympäristöministeriö
Jarmo Muurman, ympäristöneuvos	ympäristöministeriö
Karoliina Anttonen, hallitussihtööri	ympäristöministeriö
Elina Vaara, erityisasiantuntija	ympäristöministeriö
Heta-Elena Heiskanen, erityisasiantuntija	ympäristöministeriö
Karin Cederlöf, korkeakouluharjoittelija	ympäristöministeriö

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Kokouksessa oli kyse saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesta neuvottelusta. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaan viranomaiset neuvottelevat Saamelaiskäräjien kanssa laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Nyt pidetty neuvottelu koski ilmastolain uudistusta.

Neuvotteluelvoitteen täyttämiseksi ympäristöministeriö varasi Saamelaiskäräjille tilaisuuden tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta. Neuvottelun tarkoituksena oli selvittää Saamelaiskäräjien näkemykset lainsäädäntöhankkeeseen liittyen. Neuvotteluaineistoksi oli etukäteen toimitettu taustamuistio ilmastolain uudistuksesta ja saamelaisten oikeuksiin liittyviä näkökohtia ilmastolain uudistuksessa.

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen piti avauspuheenvuoron.

2. Esittäytyminen

Osallistujat esittäytyivät.

3. Ilmastolain uudistuksen tilannekatsaus

Hallitussihteeri Karoliina Anttonen esitteli ilmastolain uudistamishanketta ja sen lähtökohtia.

4. Saamelaisten oikeuksien huomioiminen ilmastolain uudistuksessa

Erytisasiantuntija Elina Vaara esitteli lainuudistusta perus- ja ihmisoikeuksien sekä saamelaisten oikeuksien näkökulmasta.

5. Saamelaiskäräjien puheenvuoro

Saamelaiskäräjät kiitti ministeriä siitä, että neuvottelut oli mahdollista käydä saamen kielellä. Todettiin, että ilmastonmuutos on maailman suurin haaste, ja se uhkaa erityisesti alkuperäiskansoja.

Esitettiin ehdotus saamelaisten ilmastopaneelin perustamisesta. Saamelaisten ilmastopaneeli olisi riippumaton, monitieteinen elin, joka voisi edistää ilmastolain toimeenpanoa ja työtä luonnon monimuotoisuuden eteen.

Saamelaiskäräjät korosti, että tarvitaan panostuksia ilmastonmuutoksen sopeutumiseen. Saamelaisten perinteiset elinkeinot tarvitsevat tukea, sillä ympäristö muuttuu nopeasti. Edellytykset harjoittaa perinteisiä elinkeinoja ovat jo nykyisellään uhattuja esimerkiksi poronhoidon vaikeutuessa. Sopeutumista voitaisiin edistää esimerkiksi omalla sopeutusohjelmalla. Ohjelma olisi poikkileikkaava ja se voisi tukea ilmastolain mukaisten suunnitelmien toimeenpanoa. Perinteisten saamelaiselinkeinojen tukemisen todettiin olevan erittäin tärkeää. Saamelaiskäräjät totesi, että saamelaiset jo omalta osaltaan ovat sopeutuneet ilmastonmuutokseen, mutta perinteisten elinkeinojen jatkuminen edellyttää tukea.

Saamelaiskulttuurin edistämistä koskevan pykälän sisällyttäminen ilmastolakiin olisi Saamelaiskäräjien mukaan tervetullut. Saamelaiskäräjät piti edistämisvelvoitetta parempana muotoiluna kuin heikentämiskieltoa.

Saamelaisten oikeuksia koskevan pykälän tuominen ilmastolakiin olisi Saamelaiskäräjien mukaan tervetullut lainsäädännön ajantasaistus, sillä monessa muussa laissa on vastaavanlainen pykälä. Saamelaiskäräjät nostivat esiin lausunnonpyyntövelvoitteen sekä saamelaisten osallistumis- ja tiedonsaantioikeuksien tärkeyden.

6. Keskustelu ehdotuksista

Puheenjohtaja avasi keskustelun ehdotuksista.

Saamelaisia koskeva tavoitepykälä ja oma pykälä saamelaisten oikeuksista

Puheenjohtaja alusti aihetta.

Saamelaiskäräjät näki, että pelkkä heikentämiskielto ei välttämättä olisi riittävä. Sen sijaan puollettiin edistämismääräyksen sisällyttämistä ilmastolakiin. Edistämismääräyksen yhteyteen tulee myös kirjata vaikutusten arvioinnista.

Osallistumisoikeuksia ja tiedonsaantia koskeva sääntely

Puheenjohtaja alusti aihetta.

Saamelaiskäräjät piti tärkeänä, että [Saamelaiskäräjien kanssa käytävissä] neuvotteluissa on mahdollista käyttää saamen kieliä. Saamelaiskäräjälaissa säädetyn neuvotteluvollisuuden tarkoitus on saamelaisten osallistumisoikeuksien turvaaminen. Myös saamelaisten tiedonsaanti on tärkeä aihe. Tiedottaminen vaatii resursseja, ja se tulee huomioida taloudellisissa vaikutuksissa ja ilmastolain perusteluissa. Osallistuminen ja tiedonsaanti eivät saa jäädä toteuttamatta siitä syystä, ettei ole varattu riittävästi resursseja.

Saamelaiskäräjät nosti esiin, että saamen kielillä voi olla vaikea viestiä esimerkiksi ilmastolaista, koska sopivia saamenkielisiä käsitteitä ei välttämättä ole olemassa. Toivottiin, että lakia voitaisiin kehittää yhteisymmärryksessä ja että uudessa laissa turvattaisiin tiedon saavutettavuus.

Esitettiin, että saamelaisten oman ilmastopaneelin tehtävänä voisi olla tiiviin katsauksen tuottaminen ilmastovuosikertomukseen. Tämä voisi parantaa yleistä tietämystä saamelaiskulttuurista.

Sopeutumista koskeva sääntely

Puheenjohtaja alusti aihetta.

Saamelaiskäräjät totesi, että oma sopeutusohjelma ilmastonmuutokseen olisi saamelaisille tärkeä. Lain tulisi velvoittaa huomioimaan perinteisten elinkeinojen sopeutuminen. Nykyisellään saamelaisnäkökulmaa ei ole huomioitu sopeutumisessa. Tällä on yhteys myös saamelaisten omaan ilmastopaneeliin. Saamelaiskäräjät toi esiin, ettei mikään tahon tutki sopeutumista saamelaisten näkökulmasta perusteellisesti, ja siksi tarvittaisiin oma ilmastopaneeli.

Saamelaiskäräjät esitti huolen siitä, että jos ei säädetä velvoittavasti saamelaisten huomioimisesta sopeutumisessa, saamelaisten näkökulma saattaa kadota. Muut viranomaiset eivät välttämättä ota saamelaisten näkökulmaa huomioon ilman nimenomaista mainintaa. Mikäli laadittaisiin oma sopeutusohjelma, saamelaisnäkökulma ei unohtuisi. Saamelaiskulttuuri ei tule kestävänsä nykyistä kehitystä ja siksi konkreettinen velvoite olisi tarpeen.

Oikeudenmukaista siirtymää ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta koskeva sääntely

Puheenjohtaja alusti aihetta.

Saamelaiskäräjät nosti esiin, että saamelaisten perinteiset elinkeinot ovat kytköksissä sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen esimerkiksi siinä mielessä, että saamelaisten käyttämät moottorikelkat ovat polttomoottorikäyttöisiä. On ongelmallista, jos siirtymä vähähiilisiin vaihtoehtoihin pyritään saamaan aikaan nostamalla kustannuksia fossiilille polttoaineille. Oikeudenmukainen siirtymä edellyttäisi järjestelmää, jonka avulla voitaisiin korvata mahdollisia kululisäyksiä. Saamelaiskäräjät esitti, että saamelaiset voivat olla mukana kehittämässä tähän ongelmaan ratkaisuja.

Saamelaisten ehdotus saamelaisten ilmastopaneelista

Puheenjohtaja alusti aihetta.

Saamelaiskäräjät totesi, että saamelaisten omalle ilmastopaneelille olisi selkeä tarve. Oman ilmastopaneelin perustaminen on yksi Saamelaiskäräjien prioriteeteista. Suomen puolella ei käräjien mukaan ole riittävästi tietoa tai mahdollisuuksia ottaa huomioon perinnetietoa sopeutumisen vahvistamiseksi; tähän uusi paneeli voisi tarjota tukea. Saamelaiskäräjät toivoi, että valtio tukisi paneelin perustamista.

Lisäksi esitettiin, että paneeli voisi tehdä ilmastotoimien vaikutusten arviointeja. Paneeli voisi toimia myös muun lainsäädännön kuin ilmastolain alalla. Uudessa ilmastopaneelissa yhdistyisi perinnetiedon hallinta ja akateeminen osaaminen.

Keskusteltiin myös siitä vaihtoehdosta, että oman ilmastopaneelin sijaan perustettaisiin saamelaisryhmä Saamelaiskäräjien yhteyteen. Saamelaiskäräjien mukaan tätä vaihtoehtoa voidaan harkita, mutta elimen riippumattomuuden kannalta saattaisi olla ongelmallista, että ryhmä toimisi käräjien yhteydessä. Järjestelyn toteuttaminen saattaisi myös edellyttää muutoksia saamelaiskäräjälakiin. Todettiin, että keskustelua on syytä jatkaa.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti neuvotteluun osallistuneita ja päätti neuvottelun klo 19.05.